

การออกแบบพัฒนาสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ
ในสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม
โสรัจ พฤตทิโกมล^{1*}

A study and development of facilities and environment in tourism at
mahasawat community, Nakornpathom
Soraj Pruettikomol^{1*}

¹คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

¹The Faculty of Architecture and Design, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

*Corresponding author. E-mail address: soraj.pru@rmutr.ac.th

Received: February 1, 2022; revised: June 6, 2023; accepted: June 30, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการพัฒนาออกแบบพื้นที่ โดยใช้หลักการออกแบบเพื่อมวลชนมาใช้ภายในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดนครปฐม โดยเลือกพื้นที่วัดสุวรรณาราม และตลาดน้ำบ้านศาลาดิน เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ และคนพิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ออกแบบปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนทั้ง 2 แห่งให้สามารถใช้งานได้ อย่างสะดวก ปลอดภัย ลดอุบัติเหตุ เข้าถึงง่าย สะดวกในการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการเป็นหลัก พบว่าคนในชุมชนเกิดอุบัติเหตุ และต้องการปรับปรุง 6 แห่ง สถานที่สำคัญๆ คือ ท่าขึ้นลงเรือ ห้องน้ำ เส้นทางเดิน ที่จอดรถ ป้ายอธิบายสถานที่ จุดจอดรถจักรยาน และเก้าอี้รถเข็นสำหรับคนพิการ จากการเก็บข้อมูลพบว่าการจุดขึ้นลงเรือบริเวณเป๊ะ เป็นจุดที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุดแต่ไม่รุนแรง รongมาเป็นบริเวณเส้นทางเดินที่เป็นระดับ ทำให้ยากต่อการเดินทาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำพื้นที่ที่พบปัญหา มาทำการออกแบบพัฒนา โดยใช้หลักการออกแบบเพื่อมวลชน และทำการเขียนแบบ ประมาณราคาก่อสร้าง เพื่อสะดวกในการบริหารจัดการ สรุปการขึ้นลงท่าเรือได้ปรับปรุงพื้นทางเดินป้องกันการลื่น ระดับของท่าเรือให้ขึ้นลงตามระดับของน้ำ ราวจับ ราวกันตก เส้นทางเดินปรับให้เหมาะสม ให้พื้นที่ราบเรียบ มีเส้นทางเดินและเส้นทางจักรยาน ที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ มีจุดป้องกัน ลดความเร็ว ที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ ป้ายสัญญาณสำหรับการข้ามถนน มีจุดจอดรถจักรยาน จุดฝากเก้าอี้รถเข็น มีป้ายสัญญาณ สำหรับคนพิการประเภทต่างๆ เช่นป้ายสำหรับคนพิการทางสายตาเป็นต้น ราคาก่อสร้างทั้ง 2 แห่งไม่เกินสามล้านบาท

คำสำคัญ: การออกแบบเพื่อมวลชน การท่องเที่ยว สังคมผู้สูงอายุ คนพิการ

ABSTRACT

This research focuses on the development of an area design using the principles of universal design, specifically tailored for the Khlong Mahasawat community. The Khlong Mahasawat community is a major tourist attraction located in the Nakhon Pathom Province. Within this community, the area of Wat Suwanram and Ban Sala Din Floating Market has been selected to cater to the needs of the elderly and disabled individuals. This research aims to design tourist attractions within the two communities that are easy for primarily older and disabled people to use, convenient, safe, and accident-free. Based on the corrected information, it has been discovered that there have been accidents within the community, prompting the need for improvements in six crucial areas. These areas include the pier, restrooms, pathway, car park, information signs, and bicycle parking spots. Additionally, it is essential to enhance facilities for people with disabilities, such as wheelchairs. Based on the data collection, it has been found that the pontoon, which serves as the boarding and disembarking point for boats, is the location where the highest number of accidents

occur, although they are not the most severe incidents. The second most common accident spot is along sidewalks, where varying levels pose difficulties for pedestrians. Therefore, researchers have identified these problematic areas as targets for design and development, utilizing universal design principles. The proposed areas have been mapped out and budget estimates have been made for ease of management. The pier is renovated to prevent slipping incidents, and its level is adjusted according to the water level. Handrails, guardrails, and walking paths have been adjusted to ensure their suitability. The floor has been smoothly levelled, and paths and bike lanes have been created. Signage has been installed to accommodate individuals with various disabilities, including specific signs designed for people with visual impairments. The construction cost for both locations does not exceed three million baht.

Keywords: Universal design, Tourist, Aging society, Disable person

บทนำ

จากการสำรวจโดย (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2559) พบว่าจำนวนคนพิการภายในประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 2.62 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งหมายความว่าประชากร 100 คน จะมีคนพิการ 2-3 คน แสดงให้เห็นว่าคนพิการในประเทศไทยมีจำนวนมาก (ประมาณ 1,750,340 คน) เมื่อนิยามว่าคนพิการคือผู้ที่มีลักษณะความบกพร่อง 7 ประเภท ได้แก่ พิการทางการมองเห็น พิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย พิการทางการเคลื่อนไหว พิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม พิการทางสติปัญญาและการเรียนรู้ พิการซ้ำซ้อน อีก 31 ลักษณะ จากลักษณะความพิการจะเห็นได้ว่าในอนาคตโครงสร้างประชากรของไทยเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากมีอัตราการเกิดลดลง คนมีอายุยืนยาวขึ้น สังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ผลที่ตามมาคือ ผู้สูงอายุจะเกิดภาวะเสี่ยงให้เกิดความพิการ ทำให้อัตราการคนพิการภายในประเทศน่าจะมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และปัญหาของคนพิการในประเทศไทย ส่วนมาก ไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ เป็นภาระกับสังคมเนื่องจากปัญหาหลายด้าน แต่ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ คนพิการไม่สามารถออกมาใช้ชีวิตได้เหมือนคนปกติ ไม่สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย เราจึงพบว่าในประเทศไทยที่มีคนพิการเป็นล้านคน (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2559) แต่มีคนพิการที่ออกมาใช้ชีวิตภายในสังคมไม่มากนัก

สิทธิความเป็นคนของคนพิการที่ไม่ได้กระทำความผิด แต่เพียงเพราะร่างกายหรือโชคชะตาทำให้เกิดความพิการทำให้ขาดสิทธิเสรีภาพที่ควรได้รับ ซึ่งการลดสิทธิเสรีภาพของคนพิการที่พึงจะมี เป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และแสดงถึงความไม่มียารธรรมในประเทศ ดังคำกล่าวที่ว่า (เฉลิมพล สมบัติยานุชิต, 2554.) “คนพิการมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีสิทธิและเสรีภาพ ควรได้รับความคุ้มครองในฐานะพลเมืองไทย สามารถดำรงชีวิตอย่างอิสระได้ด้วยตนเองอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล ควรได้รับโอกาสทางการศึกษาไม่ถูกกีดกัน และสามารถประกอบอาชีพได้ทุกประเภท”

ในปัจจุบันประเทศไทยมีผู้สูงอายุและคนพิการจำนวนมาก รวมถึงประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบเต็มรูปแบบ ทุกประเทศเกิดการพัฒนารองรับและแก้ปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้น คนในสังคมเกิดการปรับตัว คนสูงอายุพยายามต่อสู้เพื่อให้ตนเองยังสามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองและลดการพึ่งพาจากคนรอบข้าง เมื่อคนสูงอายุมากขึ้น เราควรทำอะไร สังคมควรเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับคนเหล่านี้เพื่อสนับสนุนให้คนสูงอายุกล้าที่จะออกมาเข้าสังคมหรือไม่ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว แต่การปรับตัวด้านการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุในประเทศยังมีอยู่น้อยมาก ดังนั้นหากเราต้องการสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุในสถานที่ท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญ

จังหวัดนครปฐมมีแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีนโยบายให้หน่วยงานที่รับผิดชอบหลายหน่วยงาน ทั้งส่วนพัฒนาชุมชนของจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือแม้แต่อำเภอ โรงพัก โรงเรียน วัด ชุมชน ให้มีการร่วมมือกันช่วยกันในการพัฒนาชุมชน เพื่อรองรับการท่องเที่ยว เนื่องจากจังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดที่มีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ มีแม่น้ำสายสำคัญ มีตลาดน้ำ และแหล่งท่องเที่ยว วัดสำคัญ ๆ และเป็นจังหวัดที่ใกล้กับกรุงเทพมหานครและรองรับการขยายตัวของเมืองของประเทศ

คลองมหาสวัสดิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและชุมชนของจังหวัดนครปฐม อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ คลองมหาสวัสดิ์เป็นชุมชนริมน้ำที่ยังคงวิถีชุมชนและยังคงใช้วิถีการสัญจรทางน้ำ ชาวบ้านยังคงวิถีชีวิตโดยการทำเกษตรกรรม การทำสวนผลไม้ปลูกกล้วยไม้ ทำนาบัว การปลูกผักลอยน้ำ(ผักบุ้ง ผักกระเฉด) โดยอาศัยน้ำสะอาดจากลำคลอง ดังนั้นชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ ต้องพัฒนาการท่องเที่ยวแบบไม่มีมลภาวะ มลพิษทางน้ำ ควบคู่กับการท่องเที่ยวชุมชนริมน้ำ (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา

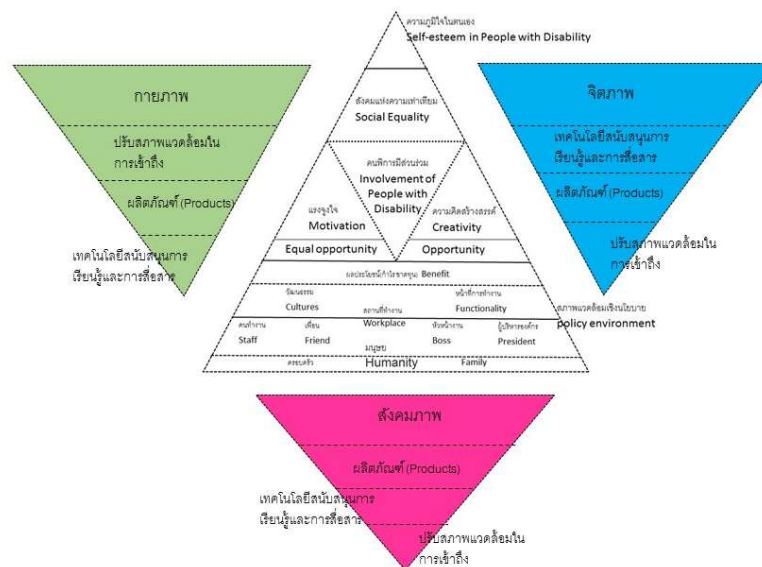
จังหวัดนครปฐม, 2561) สถานที่ท่องเที่ยวคลองมหาสวัสดิ์ที่สำคัญ มี 2 แห่ง คือ ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน สถานที่ขายของวิสาหกิจชุมชน ผลผลิตทางการเกษตร และจุดพักผ่อนรับประทานอาหาร และวัดสุวรรณาราม ศาสนสถานสำคัญของชุมชนและทำเรื่องจุดรับส่งนักท่องเที่ยว เป็นจุดต้อนรับ เพื่อนำนักท่องเที่ยวไปจุดต่าง ๆ ของชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญของ 2 แห่ง เพื่อดำเนินงานวิจัย

ภาพ 1 ชุมชนพัฒนาสภาพแวดล้อมติดตั้งลิฟท์ เพื่อให้คนสูงอายุและคนพิการที่นั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) สามารถขึ้นลงศาลาวัดสุวรรณารามได้สะดวก

จากภาพที่ 1 พบว่าชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ต้องการปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อคนพิการและคนสูงอายุ ชุมชนต้องการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆเพื่อให้ชุมชนเป็นสังคมแห่งความเท่าเทียม แต่ชุมชนขาดความรู้และแนวทางในการปฏิบัติให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้ต้องการช่วยชุมชนในการพัฒนาซึ่งแนวทางในการพัฒนานี้จะสร้างเอกลักษณ์ให้ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ และสร้างสภาพแวดล้อมสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการ ผู้สูงอายุ และคนทุกเพศทุกวัยเข้าถึงอย่างสะดวก ปรับปรุงสถานที่สำคัญ 2 แห่ง ได้แก่ ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน และวัดสุวรรณาราม ตามกรอบแนวความคิดภาพที่ 2

กรอบแนวความคิดในการพัฒนาสังคมแห่งความเท่าเทียมจะมีกุญแจสำคัญคือ การมีส่วนร่วมของชุมชน และคนพิการ โดยให้การให้โอกาส สร้างแรงจูงใจ ความคิดสร้างสรรค์ มาเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาสังคม ส่วนเครื่องมือที่ใช้หลักต้นจะประกอบด้วย กายภาพ จิตภาพ สังคมภาพ โดยภายในจะประกอบด้วยการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เข้าถึงได้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อคนพิการ การใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการสนับสนุน ดังนั้นจึงเกิดงานวิจัยฉบับนี้ขึ้นเพื่อช่วยในการพัฒนาและทำให้ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์เป็นชุมชนที่มีความเท่าเทียมเสมอภาคผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมาช่วยในการสนับสนุนและเป็นไปตามแนวความคิดการออกแบบเพื่อมวลชน (Universal design)

ภาพ 2 กรอบแนวคิดในการพัฒนาสังคมแห่งความเท่าเทียม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกสถานที่สำคัญของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม 2 แห่ง คือ ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน และวัดสุวรรณาราม
2. เพื่อออกแบบพัฒนาสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่สำคัญของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม 2 แห่ง คือ ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน และวัดสุวรรณาราม

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เข้าใจปัญหาอุปสรรค แนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกสถานที่สำคัญของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม 2 แห่ง คือ ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน และวัดสุวรรณาราม
2. ออกแบบพัฒนาสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่สำคัญของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม 2 แห่ง คือ ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน และวัดสุวรรณาราม
3. สร้างชุมชนต้นแบบที่พัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกโดยใช้หลักการออกแบบเพื่อมวลชน (Universal design) มาแก้ปัญหาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ พื้นที่ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ ในจังหวัดนครปฐม

ขอบเขตด้านเนื้อหา สถานที่สำคัญของชุมชนที่ผู้วิจัยจะทำการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม มี 2 แห่ง คือ ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน และวัดสุวรรณาราม ขอบเขตประเภทความพิการ ผู้สูงอายุที่มีความผิดปกติ

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นคนพิการ ผู้สูงอายุที่มีความผิดปกติ 3 ประเภท คือ คนพิการนั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) คนพิการมีความผิดปกติทางสายตา คนพิการทางการได้ยินสื่อความหมาย

ขั้นตอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูล ประวัติศาสตร์ ลักษณะภูมิศาสตร์โดยสืบค้นจาก หนังสือ การสืบค้น เพื่อให้ทราบถึง ประวัติความเป็นมาของชุมชน
2. ลงพื้นที่สำรวจ โดยใช้หลักการออกแบบเพื่อมวลชน (Universal design) อย่างละเอียดสถานที่สำคัญ ๆ (จุฬาธิป นมะมาตร, 2546) ถึงการใช้สอยพื้นที่ เก็บข้อมูล รวมถึงเก็บแบบสอบถาม ปัญหาอุปสรรคในการใช้งาน ของคนพิการ คนสูงอายุ
3. ทำการออกแบบพัฒนาสถานสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก สำคัญชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม 2 แห่ง คือ ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน และวัดสุวรรณาราม
4. ทำการระดมความคิดร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนร่วม 3 ฝ่าย วิชาการ ชุมชน นักท่องเที่ยวคนพิการและผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อมวลชน
5. ทำการปรับปรุงพัฒนาการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม และนำข้อสรุปของการระดมความคิดสถานที่สำคัญ 2 แห่ง คือ ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน และวัดสุวรรณาราม
6. เสนอต่อชุมชน และอภิปรายผล

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และเกณฑ์ในการคัดเลือก

การประมาณขนาดตัวอย่าง (Sample size estimation) กรณีนี้เป็นแบบ Social-behavioral research งานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และมีเกณฑ์ในการคัดเลือกสถานประกอบการ คือ นักท่องเที่ยวและกลุ่มคนภายในชุมชน พื้นที่วัดสุวรรณารามและตลาดน้ำบ้านศาลาดิน ต้องยินยอมให้เก็บข้อมูล ต้องมีคนที่ 3 ประเภท คือ คนพิการหรือผู้สูงอายุ ที่มีความพิการ เช่น คนพิการนั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) มีความผิดปกติทางสายตา คนพิการทางการได้ยินสื่อความหมาย และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สูงอายุ แม่ค้าพ่อค้าในพื้นที่

โดยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น ขั้นตอน จำนวนขนาดตัวอย่าง (Sample size) รวม 105 คน ของการเก็บข้อมูล 3 ขั้นตอน โดยแบ่งการเก็บข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอน 1 เก็บข้อมูลแบบสอบถาม จำนวน 90 คน โดยมีรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คนดังนี้
นักท่องเที่ยวคนพิการ คือ คนพิการนั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) คนพิการมีความผิดปกติทางสายตา คนพิการทางการได้ยินสื่อความหมาย

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ นักท่องเที่ยวทั่วไปที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ชาย หญิง

พ่อค้า แม่ค้า หรือคนในชุมชน คือ คนที่อยู่ภายในพื้นที่ที่พบเห็นปัญหาอุปสรรคในการใช้พื้นที่ อุบัติเหตุหรือช่วยเสนอแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา

การเลือกจำนวนขนาดตัวอย่างของงานวิจัยเชิงคุณภาพ (จุฬาธิป นมะมาตร, 2546) โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงไม่ได้ระบุว่าจะต้องเลือกจำนวนขนาดตัวอย่างหรือจำนวนเท่าใด แต่มุ่งหวังให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน เพียงพอ แต่หากขนาดตัวอย่างมีความยากในการเก็บก็ไม่ควรเก็บจำนวนน้อยกว่า 8 คน และไม่ควรเกินจำนวน 30 คนจะมีความเหมาะสม ผู้วิจัยเลือกจำนวนสูงสุด

ขั้นตอน 2 การประชุมกลุ่ม (Focus group) จำนวน 15 คน แบ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ เจ้าหน้าที่ คนพิการ และคนภายในชุมชน โดยการประชุมกลุ่ม ร่วมระดมความคิดในการพัฒนาโดยแบ่งออกดังต่อไปนี้

อาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ที่มีความรู้ด้านการออกแบบเพื่อมวลชน (Universal design) มีประสบการณ์ อายุระหว่าง 25-60 ปี จำนวน 2 คน

อาจารย์หรือนักศึกษาที่มีความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรม ที่มีความรู้ด้านการออกแบบเพื่อมวลชน (Universal design) เป็นอาจารย์หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถในการออกแบบเพื่อมวลชน จำนวน 5 คน

คนในชุมชนหรือผู้นาชุมชน นักท่องเที่ยวที่ประสบปัญหาในการใช้พื้นที่ ผู้ที่เข้าใจในพื้นที่ เข้าใจในปัญหาของพื้นที่ทั้ง 2 แห่ง วัดสุวรรณารามและตลาดน้ำบ้านศาลาดิน จำนวน 8 คน

3. ขั้นตอนและวิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลใน ขั้นตอน นี้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม 1 จำนวน 90 ชุด เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ข้อมูลเพื่อการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจาก พื้นที่วัดสุวรรณารามและตลาดน้ำบ้านศาลาดิน

ขั้นตอน 1 การศึกษาสิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ปัญหาและความต้องการด้านการออกแบบเพื่อมวลชน (Universal design) ในการใช้พื้นที่วัดสุวรรณารามและตลาดน้ำบ้านศาลาดิน

ในการศึกษาสภาพแวดล้อม ปัญหา และความต้องการด้านการออกแบบเพื่อมวลชน (Universal design) การใช้พื้นที่วัดสุวรรณารามและตลาดน้ำบ้านศาลาดิน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแบบผสมผสาน โดยเป็นการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการดำเนินการเป็น 2 ส่วน คือ

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 จำนวน 90 คน ด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัญหา และความต้องการด้านการออกแบบเพื่อมวลชน (Universal design) การปฏิบัติงานในขั้นตอนการเก็บข้อมูลคือ

1.1 ขอนหนังสือขออนุญาตจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 90 คน ลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยการเก็บข้อมูลจะขออนุญาตและความยินยอมจากกลุ่มประชากร ผู้วิจัยจะทำหนังสือขออนุญาตส่งให้ผู้นำชุมชนเพื่อขออนุญาต

1.2 ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง และรอรับแบบสอบถามคืนทันที

1.3 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืน ตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2. ออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมตามการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามแบบสอบถาม ปัญหา อุปสรรคอุบัติเหตุ ของกลุ่มประชากรตัวอย่างโดยใช้หลักการออกแบบเพื่อมวลชน (Universal design) ช่วยในการวิเคราะห์

สรุปข้อมูลเพื่อการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม โดยวิเคราะห์ 5W 1H

What คือ การออกแบบและปรับปรุงพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยว คนพิการ และผู้สูงอายุใช้งานได้สะดวกมากขึ้น

Who คือ สำหรับคนพิการนั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) คนพิการมีความผิดปกติทางสายตา คนพิการทางการได้ยินสื่อความหมาย และผู้สูงอายุที่ใช้พื้นที่ภายในวัดสุวรรณและตลาดน้ำบ้านศาลาดิน

When คือ เมื่อต้องเดินเข้าไปท่องเที่ยวและใช้พื้นที่ภายในวัดสุวรรณและตลาดน้ำบ้านศาลาดิน

Where คือ เมื่อคนพิการและผู้สูงอายุต้องการใช้พื้นที่

Why คือ เพื่อออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สนับสนุนให้คนพิการมีความปลอดภัยและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้พื้นที่วัดสุวรรณารามและตลาดน้ำบ้านศาลาดิน

How คือ ทำให้เกิดความปลอดภัย ลดปัญหาอุปสรรค อุบัติเหตุและความเหมาะสมในการใช้พื้นที่ภายในวัดสุวรรณและตลาดน้ำบ้านศาลาดิน

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลนักวิจัยทำการสำรวจ พฤติกรรมการใช้งานของ นักท่องเที่ยว วันจันทร์-วันศุกร์ และช่วงเวลาวันเสาร์-วันอาทิตย์ สำรวจพื้นที่ต่าง ๆ เช่น ห้องน้ำ ทางเดิน ท่าเรือ ร้านอาหาร จุดพักผ่อน ที่จอดรถ และความกว้างของถนนป้ายสัญลักษณ์ ผู้วิจัยได้สรุป ขั้นตอนในการศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการใช้งานพื้นที่และหาแนวทางในการพัฒนาออกแบบปรับปรุงการใช้งานในส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่วัดสุวรรณาราม

ควรปรับปรุงเรื่องป้ายสำหรับผู้พิการทางสายตา (อักษรเบรลล์) มีภาษาอังกฤษและภาษาสากลตามกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มใหญ่ เพราะปัจจุบันนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีจำนวนมาก

ควรปรับปรุงเรื่องจุดสำคัญๆของการท่องเที่ยวภายในวัด จุดที่ 1 สถานที่จอดรถรับส่งนักท่องเที่ยว จุดที่ 2 เป็นที่รวบรวมรูปเหมือนของเจ้าอาวาสและหลวงพ่อโต ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชน จุดที่ 3 ที่เก็บบรมอัฐิของหลวงพ่อโต (อดีตเจ้าอาวาส) และหอระฆัง จุดที่ 4 โบสถ์ พระประธานสำคัญสมัยโบราณ จุดที่ 5 ท่าเรือริมน้ำเพื่อให้อาหารปลาและชมบรรยากาศริมคลองก่อนขึ้นลงเรือ จุดที่ 6 ศาลาการเปรียญ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาสำคัญของชุมชน

ควรปรับปรุง ที่จอดรถจักรยานให้อยู่ใกล้กับท่าเรือการท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อสะดวกต่อการ ขึ้น ลง และควรมีที่จอดเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) เพื่อช่วยเก็บและป้องกันการสูญหายหากเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) ไม่สามารถนำลงเรือ และควรมีจุดยืมคืนเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) เพื่อช่วยในการท่องเที่ยวเมื่อขึ้นจากเรือตามจุดต่างๆ

ควรปรับปรุง ท่าเรือ (จุดขึ้น ลงเรือ) สามารถขึ้นลงได้สะดวกมากขึ้น ปรับให้เหมาะสมกับการขึ้นลงของระดับน้ำ เลือกวัสดุปูพื้นที่กันลื่น มีราวกันตก และสัญลักษณ์สำหรับคนพิการทางสายตา คนพิการสื่อความหมาย

ควรปรับปรุง เส้นทางจักรยาน ออกแบบให้มีขนาดกว้างพอที่จะให้คนเดินร่วมได้และมีเส้นทางสำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุสามารถใช้งานได้อย่างปลอดภัย

ป้ายบอกประวัติความเป็นมาของชุมชนหรือแนะนำการท่องเที่ยว ออกแบบให้เหมาะสมและสร้างเอกลักษณ์ชุมชน

ที่จอดรถต้องมีที่รับส่งคนพิการ ผู้สูงอายุ มีจุดข้ามถนนและมีเนินบริเวณทางม้าลายและป้ายบอกทางก่อนคนพิการข้าม

ถนน

ทำทางเดินสำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุและสัญลักษณ์ที่เหมาะสมกับคนพิการนั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) คนพิการมีความผิดปกติทางสายตา คนพิการทางการได้ยินสื่อความหมาย ขนาดทางควรอยู่ระหว่าง 1.00 ม.- 1.20 ม. เพื่อให้ง่ายต่อการสัญจร

2. พื้นที่ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน

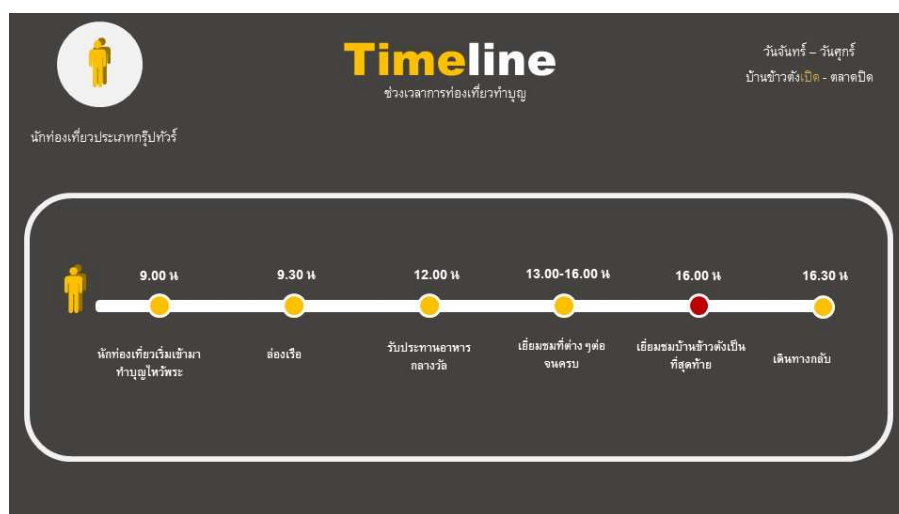
จุดรับส่งคนพิการ ผู้สูงอายุ เพื่อป้องกันการกีดขวางการจราจร มีเนินบริเวณทางม้าลาย ก่อนบริเวณทางข้ามเพื่อให้รถลดความเร็ว และควรมีป้ายสัญญาณจราจร

ควรมีจุดถ่ายภาพและที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว คนพิการนั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) คนพิการมีความผิดปกติทางสายตา คนพิการทางการได้ยินสื่อความหมาย ควรมีหลังคาหรือต้นไม้ป้องกันความร้อนและละอองน้ำเพื่อลดอุณหภูมิ

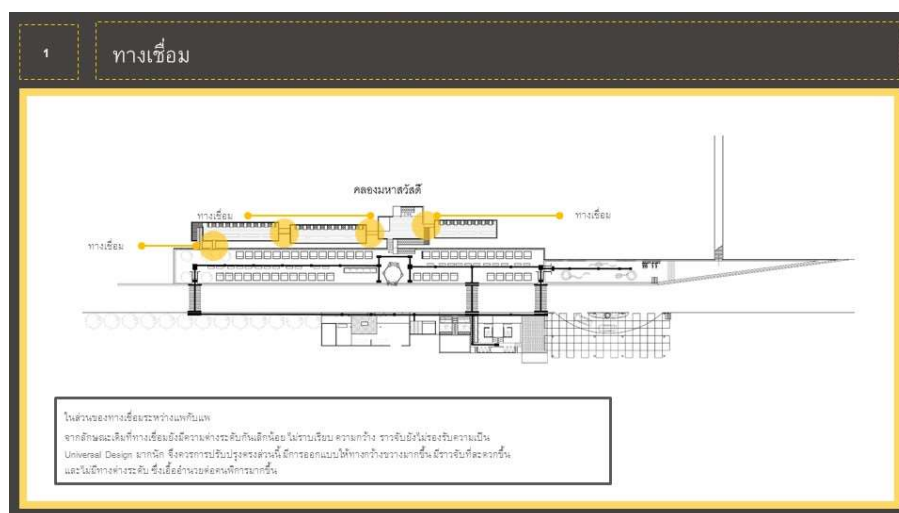
ควรปรับปรุงที่จอดรถจักรยานให้สามารถจอดเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) และเป็นจุดยืมคืน

ท่าเรือ (จุดขึ้นลงเรือ) ควรออกแบบให้คนพิการนั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) คนพิการมีความผิดปกติทางสายตา คนพิการทางการได้ยินสื่อความหมาย สามารถใช้งานได้สะดวก

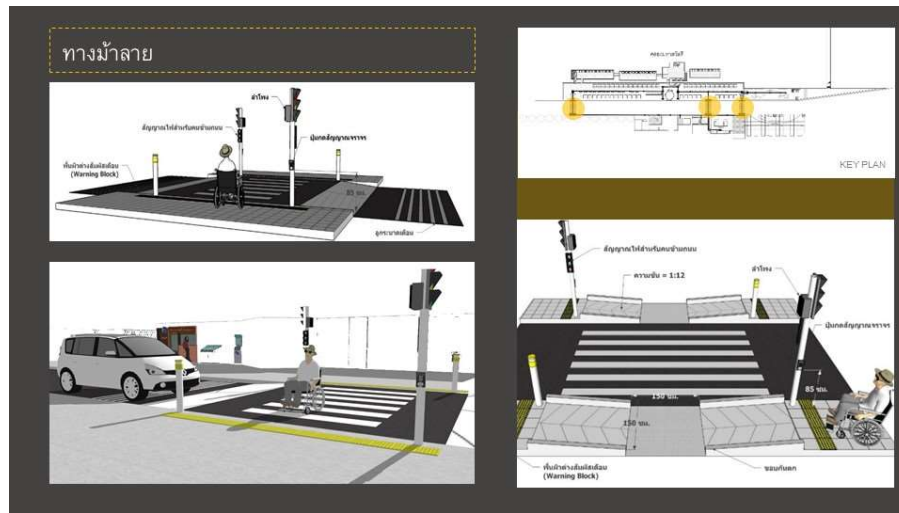
ควรปรับพื้นภายในตลาดให้สามารถขึ้นเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) เข้าออกภายในพื้นที่ได้สะดวก และควรมีการปรับความลาดชัน (Slope) ขึ้นลง ทางเท้าให้สามารถขึ้นเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) สะดวก

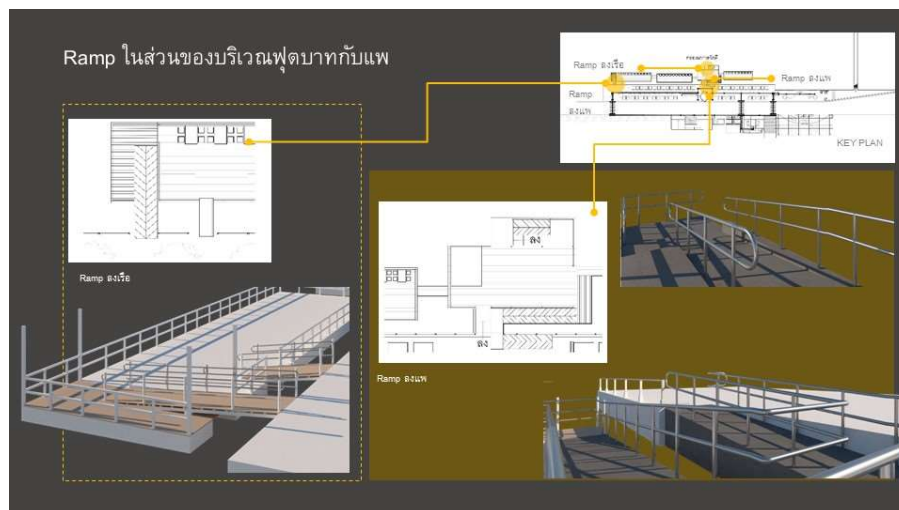
ภาพ 3 กิจกรรมนักท่องเที่ยวพื้นที่ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน

ภาพ 4 แนวทางในการปรับปรุงพื้นที่ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน

ภาพ 5 แนวทางการออกแบบพัฒนา นำเสนอภาพ 3 มิติ ทางม้าลายจุดข้ามถนน ความลาดชัน (Slope) และสัญญาณไฟจราจร

ภาพ 6 แนวทางการออกแบบพัฒนา นำเสนอภาพ 3 มิติ ท่าเรือ (จุดขึ้นลงเรือ)

ออกแบบให้คนพิการนั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair)

คนพิการมีความผิดปกติทางสายตา คนพิการทางการได้ยินสื่อความหมาย สามารถใช้งานได้สะดวก

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลนักวิจัยทำการสำรวจ พฤติกรรมการใช้งานของ นักท่องเที่ยวสถานที่ 2 แห่ง พบว่าปัญหาสำคัญในการใช้งานพื้นที่ของคนพิการ ผู้สูงอายุ ที่ควรปรับปรุง คือ

1. พื้นที่จอดรถ ทางม้าลายจุดข้ามถนน ทางสำหรับใช้เก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) มีปัญหาอุปสรรคยากต่อการใช้งาน เช่น ผิวขรุขระ มีตะแกรง ท่อระบายน้ำ ความต่างระดับ (Step) ระดับไม่เท่ากัน และพื้นที่จอดรถไม่เพียงพอ ไม่มีพื้นที่รับส่ง คนพิการ ผู้สูงอายุมีความล่าช้าในการขึ้นลงรถ (รถส่วนตัวและรถประจำทาง) ความลาดชัน (Slope) ไม่มีเบรลล์บล็อกสำหรับคนพิการทางสายตา

2. ป้ายแสดงสัญลักษณ์ บอกรายละเอียดเพื่อให้คนพิการ ผู้สูงอายุมีความเข้าใจในการใช้พื้นที่ โดยเฉพาะคนพิการทางสายตา คนพิการสื่อความหมายทางการได้ยิน นักท่องเที่ยวต่างชาติ เช่น ป้ายห้องน้ำ ป้ายบอกทาง ป้ายให้ข้อมูลในการท่องเที่ยว

3. ที่จอดรถจักรยาน และเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) เพื่อช่วยให้คนพิการสามารถยืมคืน หรือจอดเพื่อป้องกันสูญหาย เส้นทางจักรยาน และทางเดินสำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ ที่เป็นทางเฉพาะเพื่อสะดวกในการปรับปรุงพื้นที่และใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าไม่ต้องปรับปรุงทั้งพื้นที่

4. ท่าเรือ (จุดขึ้นลงเรือ) ที่มีความเหมาะสมต่อคนพิการนั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) คนพิการมีความผิดปกติทางสายตา คนพิการทางการได้ยินสื่อความหมาย สามารถใช้งานได้สะดวก

5. จุดพักผ่อน รับประทานอาหาร และถ่ายภาพที่ระลึกที่มีความเหมาะสมต่อคนพิการนั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) คนพิการมีความผิดปกติทางสายตา คนพิการทางการได้ยินสื่อความหมาย สามารถใช้งานได้สะดวก

ผลการวิจัย (Outputs)

สรุปข้อมูลขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลแบบสอบถามและการพัฒนาการออกแบบ

ผู้วิจัยทำการสรุปผลของข้อมูล และความคิดเห็นของคนพิการ คนสูงอายุและคนในชุมชน มีข้อสรุปดังต่อไปนี้จำนวน 90 คน ของตลาดน้ำบ้านศาลาดินและชุมชนวัดสุวรรณราม 2 แห่ง เพื่อหาปัญหาและอุปสรรค และความต้องการเพื่อหาแนวทางในการแก้ไข แสดงผลในตารางที่ 1

ตาราง 1 การศึกษาและพัฒนาสภาพแวดล้อมในการใช้พื้นที่เพื่อทำการปรับปรุงของตลาดน้ำบ้านศาลาดินและชุมชนวัดสุวรรณราม

รายละเอียด	จำนวน	Percentage (%)
เพศ		
- ชาย	40	44.44
- หญิง	50	55.56
อายุ		
- 20-40 ปี	20	22.22
- 41-60 ปี	40	44.44
- 60 ขึ้นไป	30	33.33
การศึกษา		
- ประถมศึกษา	0	0
- มัธยมศึกษา	15	16.67
- ปวส.	15	16.67
- ปริญญาตรี	60	66.67
ความถี่ในมาท่องเที่ยวตลาดน้ำบ้านศาลาดินและวัดสุวรรณราม	10	11.11
- 1 ครั้ง	40	44.44
- 1-5 ครั้ง	10	11.11
- 5-10 ครั้ง	30	33.33
- มากกว่า 10 ครั้ง		
พื้นที่ที่ใช้และเกิดปัญหาบ่อย		
- ที่จอดรถและจุดรับส่ง	10	11.11
- ถนนเส้นทางสัญจร	15	16.67
- ท่าเรือสถานที่ขึ้นเรือ	20	22.22
	5	5.56

รายละเอียด	จำนวน	Percentage (%)
- ร้านค้า	10	11.11
- ห้องน้ำ	5	5.56
- ที่พักผ่อน	10	11.11
- ทางขึ้นลงและทางข้ามถนน	2	2.22
- ที่ฝากของหรือรถเข็นสำหรับคนพิการ		
รายได้ของท่านต่อเดือน		
- เงินเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท	20	22.22
- 10,000-15,000	30	33.33
- 15,001-20,000	10	11.11
- มากกว่า 20,000 บาท	30	33.33
ท่านมีความประสงค์ที่จะกลับมาอีกหรือไม่		
- ชอบมากกลับ (กลับมาอีกแน่นอน)	60	66.67
- ไม่แน่ใจอาจจะไม่กลับมา	30	33.33
- ไม่มาแน่นอน	0	0
ท่านคิดว่าความพิการหรือผู้สูงอายุเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวหรือไม่		
- เป็นอุปสรรค	60	66.67
- ไม่เป็นอุปสรรค	30	33.33
พื้นที่ส่วนใดที่ท่านคิดว่าเป็นปัญหา อุปสรรค ในการทำกิจกรรมในการท่องเที่ยว วัดสุวรรณราม และตลาดน้ำบ้านศาลาดินมากที่สุด		
- ส่วนท่าเรือ	10	11.11
- ส่วนรับประทานอาหารและร้านค้า	5	5.56
- ส่วนของเส้นทางสัญจร ที่จอดรถ	20	22.22
- พื้นที่ส่วนกลาง เช่น ห้องน้ำ	20	22.22
- ทางเดิน เป็นต้น	35	38.89
- ไม่มี		
ท่านคิดว่ามีอุปสรรคใดที่ทำให้ผู้สูงอายุและคนพิการมีปัญหาต่อการท่องเที่ยววัดสุวรรณราม และตลาดน้ำบ้านศาลาดินมากที่สุด		
- สภาพแวดล้อมภายในการทำงานที่ไม่เอื้ออำนวย	60	66.67
- สิ่งอำนวยความสะดวกในการช่วยเหลือไม่ดี	30	33.33
- สาเหตุอื่นๆ	0	0
ท่านคิดว่าปัญหาใดที่คนพิการ ผู้สูงอายุประสบมากที่สุดภายในสถานที่ท่องเที่ยว <u>วัดสุวรรณราม</u> <u>สภาพแวดล้อมในตลาดน้ำบ้านศาลาดินและวัดสุวรรณรามมากที่สุด</u>		
	10	11.11

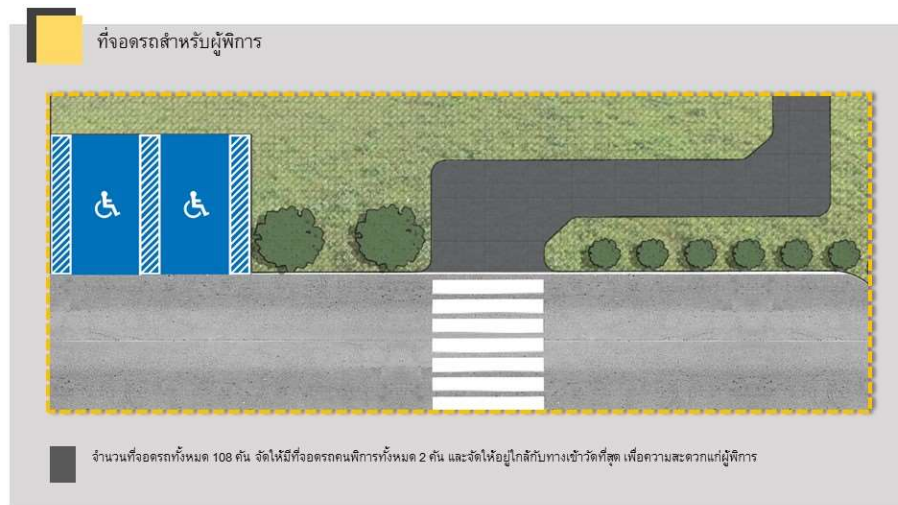
รายละเอียด	จำนวน	Percentage (%)
- ปัญหาในการขึ้นลงบันได ทางลาด	10	11.11
- ปัญหาในการเข้าห้องน้ำ	5	5.56
- ปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดจากทางเดิน	10	11.11
- ปัญหาที่เกิดจากเส้นทาง	5	5.56
- ปัญหาสถานที่ร้านค้า	0	0
- ปัญหาการเปิด ปิดประตู	10	11.11
- ปัญหาการซื้ออาหาร ทานอาหาร	10	11.11
การใช้ภาชนะ	20	22.22
- ปัญหาเรื่องป้ายบอกทาง ภาพสัญลักษณ์	0	0
- ปัญหาเรื่องการจอดรถ		
- ปัญหาการใช้การขึ้นลงเรือ		
- ปัญหาอื่นๆ		
ท่านเคยประสบอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการใช้พื้นที่ตลาดน้ำบ้านศาลาดินและวัดสุวรรณหรือไม่		
- ไม่เคย	50	55.56
- เคย (แต่ไม่ใช่เหตุรุนแรง)	40	44.44
- เคย (เหตุรุนแรงถึงขั้นได้รับบาดเจ็บ)	0	0
จากการท่องเที่ยวตลาดน้ำบ้านศาลาดิน และวัดสุวรรณรวมทั้งคิดว่าสถานที่ท่องเที่ยวควรปรับปรุงหรือพัฒนาเพื่อช่วยให้คนพิการผู้สูงอายุใช้พื้นที่ได้สะดวกมากขึ้นหรือไม่		
	60	66.67
- ควรพัฒนา	30	33.33
- ไม่จำเป็น		

ที่มา: โสร้ง พงศ์โกมล จัดทำโดยการปรับปรุงจากวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

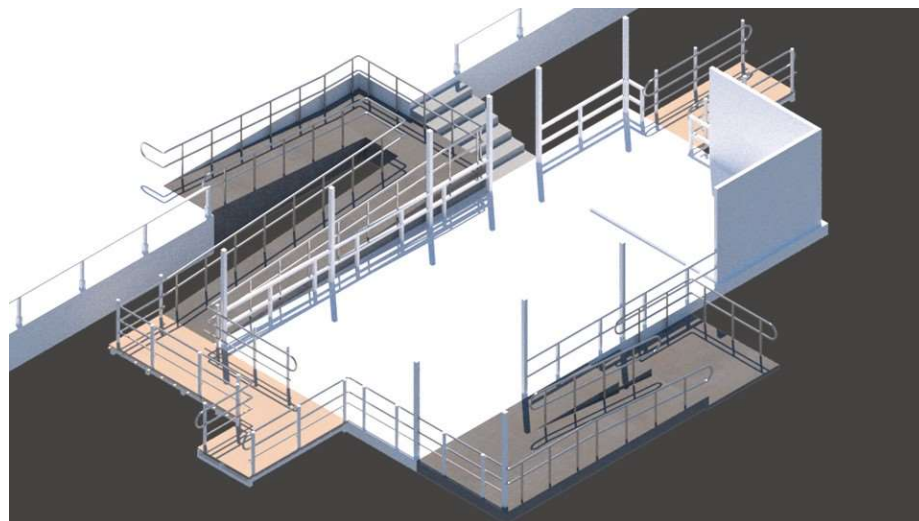
ข้อเสนอแนะ ควรจัดที่จอดรถสำหรับคนพิการและจุดรับส่งคนพิการ ควรปรับเส้นทางให้เก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) สามารถใช้ได้สะดวก ควรปรับปรุงท่าเรือเพื่อให้คนพิการ ผู้สูงอายุใช้งานได้ปลอดภัย สะดวกมากขึ้น ควรมีป้ายบอกรายละเอียดในการท่องเที่ยวที่คนพิการผู้สูงอายุสามารถใช้งานได้ ภายในวัดมีรถจักรยานยนต์ จักรยานจำนวนมากใช้สัญจรควรสร้างเส้นทางเพื่อใช้ในการสัญจร เพื่อความมีระเบียบ ควรมีที่จอดเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) ควรมีเนินที่ถนนเพื่อลดความเร็วของรถ และจุดข้ามถนนของคนพิการ ผู้สูงอายุ ขนาดห้องน้ำควรให้คนที่นั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) สะดวกต่อการใช้งาน ควรมีทางสำหรับเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) ท่อระบายน้ำที่เป็นตะแกรงทำให้ล้อรถติดไม่สะดวกต่อการขึ้น

ผลการออกแบบปรับปรุงจากการสรุปปัญหาจากแบบสอบถามจำนวน 90 คน จากข้อเสนอแนะสรุปได้ว่านักท่องเที่ยวต้องการปรับปรุงพื้นที่ดังต่อไปนี้ 1. สถานที่จอดรถและจุดรับส่ง สำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ ที่ต้องใช้เวลาในการขึ้นลงรถ และต้องการที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ 2. ทางเดินที่ราบเรียบไม่มีขั้นบันได ตะแกรงระบายน้ำ สามารถปรับให้เป็นเส้นทางจักรยานร่วมด้วยได้แต่อยากให้มีความเหมาะสม 3.ป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ภายในพื้นที่ แสดงถึงรายละเอียด ประวัติความเป็นมา จุดท่องเที่ยวสำคัญภายในชุมชน ป้ายข้ามถนน ป้ายสัญญาณจราจร ป้ายห้องน้ำ 4. ที่พักผ่อน ที่พักรับประทานอาหาร สำหรับคนพิการ คนสูงอายุที่นั่งพักมีจุดถ่ายภาพ 5. ท่าเรือ (จุดขึ้นลงเรือ) ที่สะดวกในการขึ้นลง ไม่อันตรายมีที่จอดจักรยาน เก้าอี้รถเข็น

(Wheelchair) หรืออุปกรณ์ที่นำลงเรือลำบากและควรมีบริการในทุกท่าเรือ (จุดขึ้นลงเรือ) โดยรายละเอียดทั้งหมดที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบแนวทางในการปรับปรุงโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพ 7 แนวทางปรับปรุงสถานที่จอดรถและจุดรับส่ง สำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ วัดสุวรรณราม

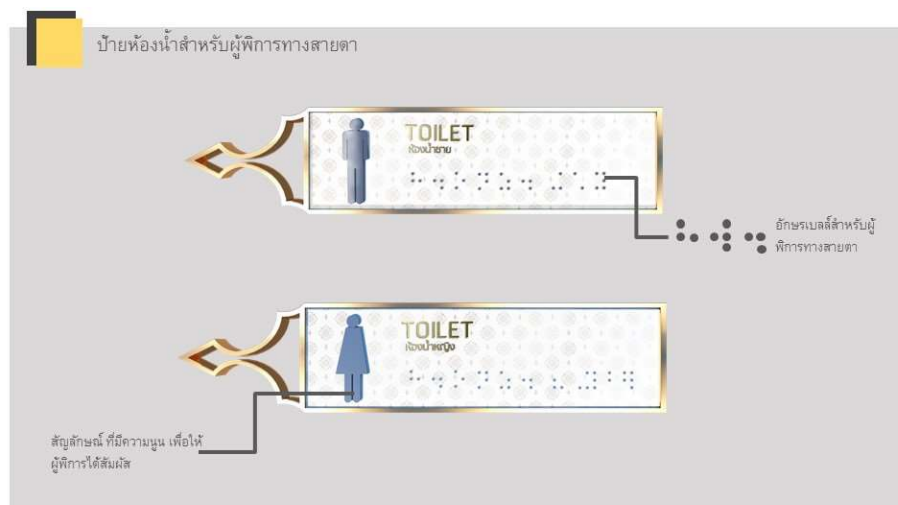
ภาพ 8 แนวทางปรับปรุงท่าเรือ (จุดขึ้นลงเรือ) สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน

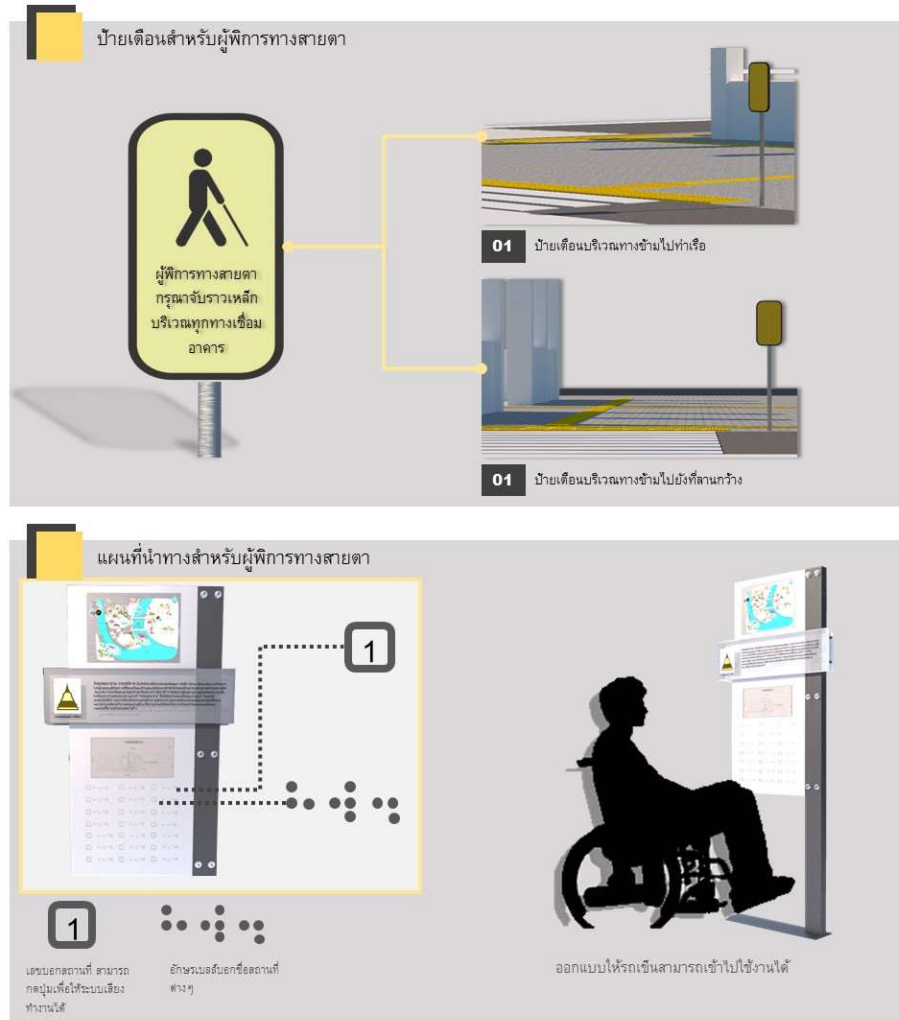
ภาพ 9 แนวทางปรับปรุงความลาดชัน (Slope)แบบสำเร็จรูป สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน

บทสรุปจากการประชุมกลุ่มเพื่อหาแนวทางในการพัฒนา

ต้องการให้ปรับปรุงป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ให้มีภาษาอังกฤษร่วมด้วยและควรมีสัญลักษณ์ของคนพิการทางสายตา และควรออกแบบให้เข้ากับภาพลักษณ์ของวัดสุวรรณราม ควรผสมผสานเทคโนโลยีในการออกแบบจะทำให้สะดวกมากขึ้น เช่น ปุ่มเสียง แสดงสถานที่ แต่ควรคำนึงถึงงบประมาณในการจัดทำ โดยผู้วิจัยได้นำเอาแนวทางในการปรับปรุงมาพัฒนาการออกแบบ โดยมีรายละเอียดตามภาพ 10

ภาพ 10 แนวทางปรับปรุงสัญลักษณ์ของป้ายห้องน้ำให้มีความสากล ภาษาอังกฤษ อักษรเบรลล์ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน และวัดสุวรรณราม

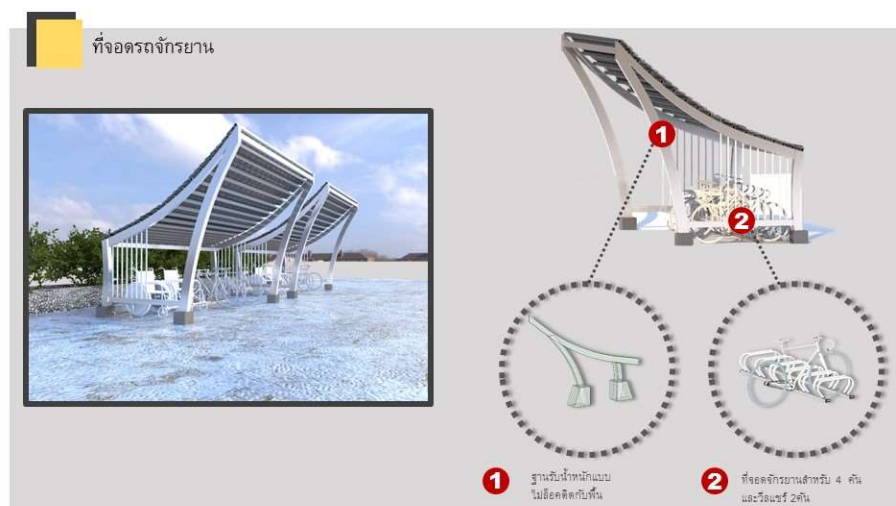

ภาพ 11 แนวทางปรับปรุงสัญลักษณ์ ป้ายเตือนบริเวณจุดข้ามถนน และป้ายบอกรายละเอียดของข้อมูลการท่องเที่ยวตลาดน้ำ
บ้านศาลาดินและวัดสุวรรณาราม

จากการระดมความคิดมีความต้องการให้ปรับปรุงทางเดินสำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุให้มีความกว้างมากขึ้น และสร้างแผน
เส้นทางเดินตามจุดสำคัญ ภายในวัด 6 จุด โดยเส้นทางเดินจะต้องเรียบไม่มีขั้นสะดุด มีความต่างระดับ (Step) หรือทอร์บายน้ำ
ควรปรับความลาดชัน (Slope) ช่วยสำหรับเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) มีขอบบอกชัดเจนสำหรับทางเดิน ภายในวัดมี
รถจักรยานยนต์เข้าออกจำนวนมาก หากมีเส้นทางเฉพาะสำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุจะทำให้ปลอดภัยมากขึ้นเป็นประโยชน์กับ
นักท่องเที่ยว มีความปลอดภัย และลดอุบัติเหตุ

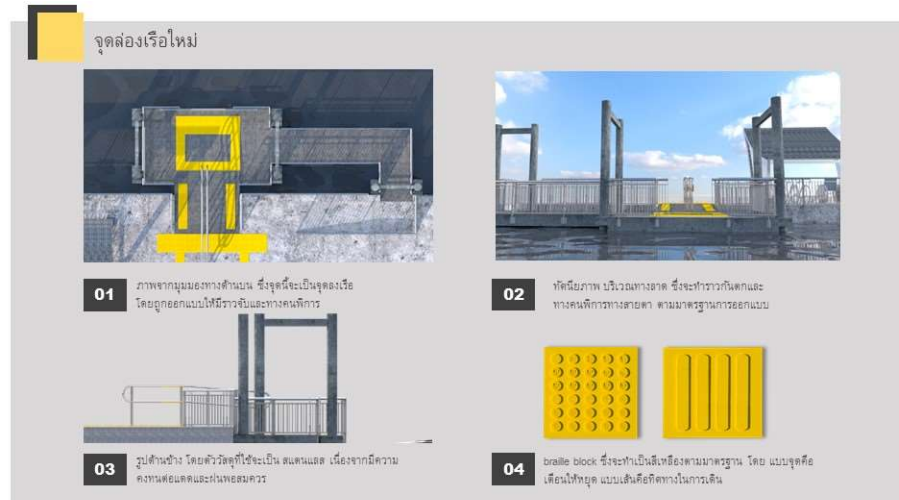

ภาพ 12 แนวทางปรับปรุงทางเดินสำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ วัดสุวรรณราม

ภาพ 13 แนวทางปรับปรุงพื้นที่จอดรถจักรยานและเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) สำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ ตลาดน้ำบ้านศาลาดินและวัดสุวรรณราม

จากการระดมความคิดมีความต้องการให้ปรับปรุงตำแหน่งของที่จอดรถจักรยานและเพิ่มพื้นที่เก็บเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) เนื่องจากจะช่วยให้การเดินทางสะดวกเพราะเป็นจุดลงเรือไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยชุมชนแนะนำว่า ควรให้มีการเก็บค่าบริการในการฝากหรือยืมคืน เพื่อเป็นงบประมาณในการดูแลและจัดซื้อ ซ่อมบำรุงรถจักรยาน เก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) สำรอง

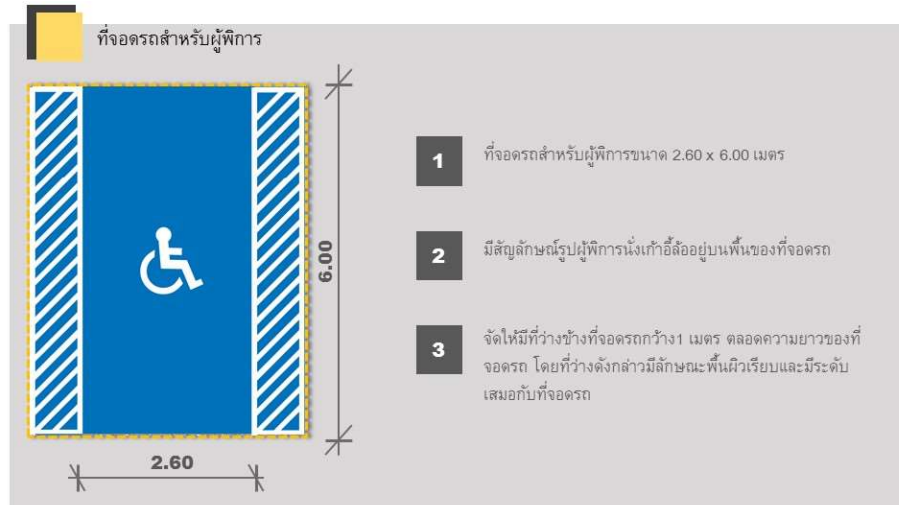

ภาพ 14 แนวทางการปรับปรุงท่าเรือสำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ วัยด้อยพรณรรม

จากการระดมความคิดมีความต้องการให้ปรับปรุงจุดลงเรือสำหรับคนพิการทางสายตา คนพิการที่นั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) และผู้สูงอายุ ปรับปรุงวัสดุปูพื้นกันลื่น มีเบรลล์บล็อกสำหรับคนพิการทางสายตา มีราวจับ ราวกันตก และ ขึ้นบันไดปูพื้นกันลื่นป้องกันการล้ม และท่าเรือสามารถปรับระดับตามการขึ้นลงของระดับน้ำ (กล่าวคือรูปแบบเดิมหากน้ำลดจะมีความต่างระดับ (Step) การก้าวในการขึ้นลงเรือ ทำได้ยากต่อการขึ้นลงและมักเกิดอุบัติเหตุ) จุดลงเรือควรมี 2 ทางคือทางลง บันไดปกติ และทางปรับความลาดชัน (Slope) ที่ให้เก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) สามารถขึ้นลงได้สะดวกและยังมีในส่วนของที่ เกือบเก้าอี้รถเข็น(Wheelchair) เพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อการใช้งานสะดวก

ภาพ 15 แนวทางการปรับปรุงจุดจอดรถมีทางม้าลายในการข้าม และจุดรับส่ง สำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ วัยด้อยพรณรรม

ภาพ 16 แนวทางการปรับปรุงจุดจอดรถให้มีขนาดเหมาะสม มีสัญลักษณ์ สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ

จากการระดมความคิดมีการปรับปรุงจุดจอดรถ และจุดรับส่งคนพิการ ผู้สูงอายุ ที่แยกจากถนนปกติเนื่องจากการขึ้นลงของคนพิการและผู้สูงอายุ เป็นไปซ้ำส่งผลให้เกิดปัญหาทางการสัญจร การจราจรติดขัด และปัญหาที่จอดรถไม่เพียงพอทำให้คนพิการและผู้สูงอายุ ต้องเดินทางไกลในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว พร้อมทั้งควรจัดที่จอดรถให้มีขนาดเหมาะสม และต้องการที่พักผ่อนหย่อนใจ ที่ถ่ายภาพ ที่รับประทานอาหารสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ที่ไม่สะดวกในการลงไปนั่งรับประทานอาหารในแพท่องเที่ยวตลาดน้ำบ้านศาลาดิน และเพื่อพักผ่อนก่อนมารับ จากภาพจะเห็นได้ว่าจุดรับประทานอาหารออกแบบให้คนพิการนั่งเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) สามารถนั่งร่วมกับคนปกติ

ภาพ 17 แนวทางการปรับปรุงจุดถ่ายภาพ พักผ่อนและรับประทานอาหารเพื่อสะดวกในการพักผ่อน ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน

สรุปผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการจัดประชุมกลุ่มพบว่าชุมชนและนักท่องเที่ยวต้องการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการใช้งาน เพื่อช่วยให้การท่องเที่ยวมีความสะดวกปลอดภัย ทั้งยังเป็นการสะท้อนภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชน สร้างความรู้สึกที่ดี การจดจำที่ดีต่อนักท่องเที่ยวกับชุมชน

สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลพบว่าคนพิการ และผู้สูงอายุ คนในชุมชนต้องการที่จะพัฒนาพื้นที่ให้มีความสะดวกและสร้างเป็นภาพลักษณ์การจดจำที่ดีต่อนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชน โดยใช้สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนทุกเพศทุกวัยจะช่วยให้พื้นที่วัดสุวรรณรามและตลาดน้ำบ้านศาลาดินเป็นสถานที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้งาน แต่การดูแลรักษาและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุง งานวิจัยนี้จะทำการออกแบบ เพื่อให้ชุมชนมีแบบรูปารายการและแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสม และส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างความน่าสนใจ แต่ควรมีหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างเพื่อให้ผู้ที่วิจัยออกแบบทำงานวิจัยเกิดผลจริง เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปจุดที่สำคัญที่ควรทำการปรับปรุง ดังต่อไปนี้

ทางเดิน ควรที่จะต้องจัดการเรื่องของวัสดุปูพื้น ควรใช้วัสดุที่มีความยืดหยุ่น หากเกิดอุบัติเหตุก็ไม่เป็นอันตรายหรือได้รับบาดเจ็บรุนแรง เช่น พื้นยาง พื้นเคลือบผิวอีพ็อกซี่ ควรจัดการความต่างระดับ (Step) ขั้นที่สะดุดออกให้หมด จัดการตะแกรงวางระบายน้ำให้เรียบ (ส่วนทางเดินหรือเข็นรถ) ทางขึ้นลงควรปรับความลาดชัน (Slope) โดยรวมหากเราจัดการพื้นที่ทั้งหมดจะใช้งบประมาณที่สูง วิธีการแก้ปัญหาควรทำเส้นทางหรือช่องทาง สำหรับคนพิการ และผู้สูงอายุ ที่ใช้ในการสัญจรมากกว่าการปรับปรุงทั้งพื้นที่ทั้งหมด

2. ป้ายสัญลักษณ์ ป้ายบอกทาง ป้ายให้ข้อมูลการท่องเที่ยว ควรใช้เทคโนโลยีมาช่วย เช่น การจัดทำให้มีเสียงหลายภาษา ทำให้มีการสัมผัส หรือทำให้ง่ายต่อการจดจำ เหมาะกับคนพิการประเภทต่าง ๆ

3. ที่จอดรถ ควรมีจุดรับส่ง คนพิการ และผู้สูงอายุ ขึ้นลงรถ เนื่องจากคนพิการ และผู้สูงอายุเคลื่อนไหวช้าในการขึ้นลง ทำให้เกิดปัญหาการติด ควรมีจุดทางข้าม มีเนินเพื่อลดความเร็วของรถ มีที่จอดรถเฉพาะสำหรับคนพิการ และผู้สูงอายุ

4. ที่จอดรถจักรยาน เก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) หรือยืมคืนเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) เป็นจุดที่อำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวและชุมชนพักรถจักรยานและเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) เพื่อรองรับคนพิการ และผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้พื้นที่ในการท่องเที่ยวหากนำเอาเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) สำหรับคนพิการ และผู้สูงอายุ มาใช้จะได้มีที่เก็บไม่ต้องนำไปด้วยขณะลงเรือและสามารถไปยืมหรือเช่า ใช้ในสถานที่ท่องเที่ยวจุดต่าง ๆ

5. ท่าเรือ (จุดขึ้นลงเรือ) ที่เหมาะสมและปลอดภัยในการใช้งาน การขึ้นลงเรือถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับคนพิการ และผู้สูงอายุ ที่ต้องใช้เพื่อการท่องเที่ยว ดังนั้นหากทำการปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสมกับพื้นที่ การใช้งานก็จะช่วยให้คนพิการ และผู้สูงอายุ มีความสะดวกปลอดภัย จากข้อมูลพบว่าจุดขึ้นลงเรือเป็นจุดที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยและหากเกิดอุบัติเหตุจะส่งผลกระทบต่อบาดเจ็บ

6. ห้องน้ำของคนพิการ และผู้สูงอายุ จุดพักผ่อน ที่รับประทานอาหาร จุดถ่ายภาพ การปรับปรุงสถานที่ต่างๆเหล่านี้จะช่วยสร้างความประทับใจ ทำให้คนพิการ และผู้สูงอายุ หรือแม้แต่คนปกติที่เป็นคนใกล้ชิดของคนพิการ และผู้สูงอายุ รู้สึกถึงความปลอดภัยของคนในชุมชนและการบริการด้านการท่องเที่ยว และเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

การอภิปรายผลการวิจัย

การออกแบบพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุในสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยว ช่วยให้การเข้าถึงชุมชนสะดวก เกิดการเรียนรู้ศึกษาวิถีชีวิตริมน้ำ ผ่านเส้นทางการคมนาคมทางน้ำ ช่วยให้ชุมชนมีชื่อเสียง สร้างความยั่งยืนในการท่องเที่ยว และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดความยั่งยืนต้องสร้างจากความรัก ความห่วงใยของชุมชน โดยการปลูกจิตสำนึกพัฒนาชุมชน ลดปัญหาอุปสรรค สร้างปลอดภัยในการเข้าถึงพื้นที่ เกิดสังคมน่าอยู่ งานวิจัยฉบับนี้ต้องการแก้ปัญหาอุปสรรคในการใช้พื้นที่ 2 แห่ง คือ ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน และวัดสุวรรณราม โดยจัดทำแนวทางการออกแบบพัฒนา งบประมาณการงบประมาณเพื่อสนับสนุนการศึกษาความเป็นไปได้ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ โดยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญ และชุมชนเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา (เฉลิมพล สมบัติยานุชิต, 2554) การออกแบบไม่เพียงเป็นสิ่งที่สร้างความสวยงามหรือความสะดวกสบายในการใช้งาน แต่ยังส่งต่อความรู้สึกปลอดภัยต่อผู้ใช้งาน สร้างความประทับใจ จดจำ และสร้างให้เกิดความภูมิใจ ของเจ้าของพื้นที่ กระตุ้นให้คิดแก้ปัญหาเพื่อส่งต่อความยั่งยืนให้กับสถาปัตยกรรมที่ถูกสร้างขึ้น

ข้อเสนอแนะ

หากต้องการที่จะพัฒนาชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเราควรพัฒนา 5 ข้อสำคัญ ๆ ของชุมชนโดยมีดังต่อไปนี้

1. สร้างมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยให้แหล่งท่องเที่ยวมีสุขภาวะที่ดี มีแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้กับชุมชน นักท่องเที่ยวให้มีความรู้ เข้าใจสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดสร้างขึ้นและหากเมื่อเกิดอุบัติเหตุ สามารถจัดการหรือเตรียมความพร้อมในการแก้ปัญหา
2. สร้างนวัตกรรมทางสังคม เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาปลูกจิตสำนึก แต่ยังคงวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตเดิมแต่มีเครื่องมือและเทคโนโลยีมาช่วยสนับสนุน
3. ถ่ายทอดแนวทางการพัฒนาการออกแบบเพื่อมวลชนสู่ชุมชน เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ให้ทุกคนทุกเพศทุกวัยเข้าถึงพื้นที่สะดวก ปลอดภัย ลดอุบัติเหตุ มีความเสมอภาค และเท่าเทียมกัน โดยการจัดประกวดแข่งขันและรวบรวมผลงานเพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับชุมชน
4. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อม (วรารักษ์ มามี, 2557) จัดทำเครื่องมืออุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมโดยเลือกใช้วัสดุที่มีความยืดหยุ่น ใช้เทคโนโลยีในการปรับปรุงพัฒนาเพื่อช่วยสนับสนุนให้เกิดความเท่าเทียม โดยภาครัฐต้องให้การสนับสนุน
5. สร้างความเข้าใจชุมชนที่มีต่อคนพิการ และผู้สูงอายุ ให้เข้าใจข้อจำกัดคนที่มีความผิดปกติบกพร่องทางร่างกาย ว่ามีปัญหอุปสรรคในการเข้าถึงพื้นที่โดยสะดวกและปลอดภัยอย่างไร มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ และใช้ชีวิตภายในสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างไร (ธารณี กฤติยาศิษย์, 2556.) เพื่อช่วยให้คนในชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและร่วมแก้ปัญหา

แนวทางการนำไปใช้ประโยชน์

ภาครัฐที่เกี่ยวข้องและชุมชนสามารถนำเอาผลงานออกแบบ แนวความคิดและแบบรูปารายการของผู้วิจัยที่ออกแบบไปใช้ในการศึกษาความเป็นไปได้ การตั้งงบประมาณการค่าใช้จ่าย และนำข้อมูลนักท่องเที่ยวที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้งานพื้นที่การเกิดอุบัติเหตุไปใช้ในการป้องกัน เพื่อช่วยในการบริหารจัดการในการปรับปรุงพื้นที่ทั้ง 2 แห่ง ตลาดน้ำบ้านศาลาดิน วัดสุวรรณาราม และสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง ซึ่งในอนาคตจะช่วยให้ชุมชนเกิดแนวทางในการพัฒนาเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ การวางแผนบริหารจัดการ การเสนอของบประมาณมาช่วยในการปรับปรุงพื้นที่ โดยการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวริมคลองมหาสวัสดิ์ โดยใช้หลักการออกแบบเพื่อมวลชน (Universal design) มาช่วยในการพัฒนาทำให้พื้นที่ที่น่าอยู่ สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ช่วยลดอุบัติเหตุ ช่วยทำให้ชุมชนน่าอยู่ แสดงถึงความห่วงใยที่ถ่ายทอดผ่านงานสถาปัตยกรรมและการออกแบบ

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครปฐม. (2561). คลองมหาสวัสดิ์ (แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร) นครปฐม. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2561 จาก <http://www.zthailand.com/place/mahasawat-canal-agro-tourism-nakhon-pathom/>

จุฑาธิป นมะมาตร. (2546). การปรับสิ่งแวดล้อมด้านสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมสำหรับ ระบบขนส่งสาธารณะ (รถไฟ) เพื่อคนพิการ กรณีศึกษา: สถานีรถไฟสามเสน.” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชางานบริหารการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

เฉลิมพล สมบัติยานุชิต. (2554). สถาปัตยกรรมบำบัด กรณีศึกษาสำหรับคนตาบอด. (ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธารณี กฤติยาดีชัย. (2556). การออกแบบสิ่งแวดล้อมเพื่อทุกคน สำหรับศูนย์การค้าชุมชน. (ปริญญาเคหศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์). กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วราภรณ์ มามี. (2557). เกณฑ์มาตรฐานในการออกแบบห้องน้ำสาธารณะสำหรับผู้พิการด้านการเดินภายใต้แนวคิด การออกแบบเพื่อมวลชน. ในการศึกษาบูรณาการความร่วมมือทางวิชาการด้านคนพิการและการจัดสัมมนาวิชาการระดับชาติด้านคนพิการ ครั้งที่ 6 ประจำปี 2557 (หน้า 175-188). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.